

บทที่ 4 ภาพประกอบสิ่งพิมพ์

ภาพประกอบสิ่งพิมพ์ทั้งภาพวาดและภาพถ่ายต่างก็ใช้เพื่อสื่อความหมายเช่นเดียวกับตัวอักษร แต่มีลักษณะพิเศษคือให้รายละเอียดได้มากกว่าและยังสามารถทำให้เห็นภาพได้เหมือนจริง การได้มองเห็นภาพจะทำให้เกิดความเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้เวลาตีความหรือทำความเข้าใจ นอกจากนี้ภาพยังถือว่าเป็นภาษาสากล แม้คนไม่รู้หนังสือก็สามารถดูรู้เรื่องได้ การใช้ภาพประกอบจึงมีความหมายและสำคัญต่อสิ่งพิมพ์ไม่น้อยไปกว่าตัวพิมพ์

ภาพประกอบมีประสิทธิภาพในการสื่อสารสูง ภาพประกอบเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขสู่การอธิบายสิ่งที่อยู่ในจินตนาการ เริ่มตั้งแต่ภาพประกอบที่ใช้ในหนังสือสำหรับเด็กที่เราคุ้นเคย จนถึงภาพประกอบที่เต็มไปด้วยเทคนิควิธีก้าวหน้า (Colyer.1990: 8)

ในอดีตที่ผ่านมาภาพประกอบถูกนำมาใช้เพื่อวัตถุประสงค์ในการตกแต่งอธิบายและเป็นหลักฐานอ้างอิง ความสำคัญของภาพประกอบคือสามารถแสดงสิ่งที่ผู้เขียนไม่สามารถอธิบายออกมาเป็นภาษาเขียนได้ นอกจากนี้ภาพประกอบสิ่งพิมพ์ยังกลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของผู้คน เพราะทุกสิ่งทุกอย่างไม่ว่าจะเป็น บรรจุภัณฑ์ ปกเทป แผ่นพับ แผ่นปลิว หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือทั่วไป ล้วนต้องใช้ภาพประกอบทั้งสิ้น สิ่งที่จะกล่าวต่อไป มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจในความหมายของภาพประกอบสิ่งพิมพ์ ความสำคัญของภาพประกอบ ประเภทของภาพประกอบ ตลอดจนการสร้างสรรค์ภาพประกอบสิ่งพิมพ์เพื่อนำไปใช้

ความหมายของภาพประกอบสิ่งพิมพ์

ภาพประกอบสิ่งพิมพ์ หมายถึงเนื้อหาส่วนที่เป็นภาพที่ปรากฏในเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ นอกเหนือจากเนื้อหาข้อความที่เป็นตัวอักษร ภาพเหล่านี้อาจเป็นภาพวาดหรือภาพถ่ายก็ได้ และยังมีรวมถึงภาพกราฟิกต่าง ๆ เช่น จุด เส้น สี แถบกราฟิกหรือ ภาพลายเส้นเรขาคณิตอื่น ๆ ที่ใช้ในการตกแต่งสิ่งพิมพ์อีกด้วย

ความสำคัญของภาพประกอบสิ่งพิมพ์

ภาพประกอบมีความสำคัญต่อสิ่งพิมพ์มากโดยเฉพาะในด้านการสื่อความหมายและการถ่ายทอดความรู้ด้านวิชาการ เพราะภาพประกอบสามารถให้รายละเอียดและความเหมือนจริงเหนือคำบรรยาย ให้ความสวยงามและความประทับใจหรือใช้เป็นหลักฐานอ้างอิง ความสำคัญของภาพประกอบสิ่งพิมพ์มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

1. ใช้สร้างความเข้าใจ

การอธิบายถึงสิ่งหนึ่งสิ่งใดบางครั้งตัวอักษรที่มีข้อจำกัด ที่จะบ่งบอกถึงสิ่งที่อธิบายนั้นว่าเป็นอย่างไร ในบางกรณีแม้ว่าผู้บรรยายจะมีความสามารถในการใช้ถ้อยคำมากสักเพียงใดก็ไม่อาจทำให้เกิดความเข้าใจได้โดยง่าย เช่น การจะอธิบายความแตกต่างระหว่างม้ากับลาให้กับคนที่ไม่เคยเห็นสัตว์ทั้งสองชนิดนี้คงเป็นเรื่องที่ลำบากมาก

2. ใช้เสริมความเข้าใจ

การนำภาพประกอบมาใช้ในกรณีที่ข้อความสามารถสร้างความเข้าใจได้ระดับหนึ่งแล้วแต่ยังไม่ชัดเจน จึงจำเป็นต้องใช้ภาพประกอบเพื่อเสริมความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น การอธิบายพุทธลักษณะของพระพุทธรูปสมัยต่างๆ ถ้ามีภาพประกอบเพื่อเสริมความเข้าใจในรายละเอียดเพิ่มเติมก็จะทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

3. ใช้เป็นหลักฐานเพื่อบ่งบอกบุคคล

ในการบ่งบอกถึงตัวบุคคล ไม่อาจใช้ข้อความอธิบายให้เห็นภาพหรือเข้าใจได้ว่าบุคคลผู้นี้มีหน้าตาเป็นอย่างไร แต่ถ้าพิมพ์ภาพลงแล้วบอกชื่อ ผู้ที่เห็นก็จะรู้จักและจดจำได้ทันที

4. ใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงหรือแสดงเหตุการณ์

ภาพประกอบสามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานประกอบคำบรรยายในกรณีเหตุการณ์นั้นสำคัญขนาดต้องบันทึกเป็นประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์นั้นต้องการความรวดเร็วเพื่อการนำเสนอเป็นภาพข่าวลงในสื่อสารมวลชนต่างๆ เป็นบอกเล่าเหตุการณ์ให้เข้าใจโดยง่าย

5. ใช้ตกแต่งหน้าสิ่งพิมพ์

ภาพประกอบช่วยให้สิ่งพิมพ์สวยงามน่าอ่านมากยิ่งขึ้น เทคโนโลยีการถ่ายภาพ ตกแต่งภาพ และการพิมพ์ในปัจจุบัน เอื้ออำนวยให้การทำงานกับภาพประกอบสะดวกยิ่งขึ้น การถ่ายภาพทำได้ง่ายขึ้น ลดขั้นตอนการตกแต่งภาพลง ใช้เวลาน้อยลง การจำลองภาพอย่างการถ่ายภาพเอกสารหรือการกราดภาพ(scan) ทำได้คุณภาพดีและสะดวกรวดเร็ว อีกทั้งเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ยังช่วยให้การตกแต่งตัดแปลงภาพทำได้หลายรูปแบบ

ประเภทของภาพประกอบสิ่งพิมพ์

การใช้ภาพประกอบสิ่งพิมพ์นั้นอาจกล่าวได้ว่าใช้ภาพได้ทุกประเภท เพราะเทคโนโลยีทางการพิมพ์สามารถถ่ายทอดภาพประเภทใดๆ ก็ได้ลงบนสิ่งพิมพ์ การแบ่งประเภทของภาพประกอบสิ่งพิมพ์สามารถแบ่งได้หลายแนวทาง ขึ้นอยู่กับข้อความรู้ที่ต้องการศึกษา ที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็น การแบ่งประเภทภาพประกอบสิ่งพิมพ์ตามสื่อที่ใช้ในการผลิต ดังจะกล่าวในรายละเอียดเป็นลำดับไป

1. ภาพถ่าย

ภาพถ่ายเป็นภาพที่เกิดจากกรรมวิธีทางการถ่ายภาพ ใช้ประโยชน์ได้ดีในงาน พิมพ์เพราะภาพถ่ายมีคุณลักษณะเฉพาะตัวหลายอย่าง ทั้งในแง่ความเหมือนจริงและความละเอียดลออ สามารถสร้างสรรค์ได้ตามความรู้สึก

การถ่ายภาพเพื่อนำมาใช้ประกอบสิ่งพิมพ์ปัจจุบัน นิยมใช้กล้องดิจิตอลผลที่ได้ส่วนใหญ่จึงออกมาเป็นภาพสี (colour print) แต่ถ้าต้องการภาพขาว-ดำมักใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยแปลงจากภาพสีให้เป็นภาพขาว-ดำ

2. ภาพวาดลายเส้น

ภาพวาดลายเส้นเป็นภาพที่ใช้ประกอบสิ่งพิมพ์มาตั้งแต่ยุคแรกๆ และยังคงได้รับความนิยมอยู่จนถึงปัจจุบัน มีการใช้เทคนิคการวาดภาพผสมผสานกันหลายอย่าง เช่น การวาดลายเส้นแบบภาพการ์ตูนโดยการขีดดินสอ พู่กัน ปากกาหมึกดำ รวมทั้งการผสมสกรีนหรือการสร้างพื้นผิวลวดลายต่างๆ ร่วมกับภาพลายเส้นด้วย

3. ภาพวาดน้ำหนักสีต่อเนื่องและภาพระบายสี

ภาพวาดน้ำหนักสีต่อเนื่องกับภาพระบายสี ภาพทั้งสองชนิดมีลักษณะภาพคล้ายคลึงกัน คำว่า “*ภาพวาดน้ำหนักสีต่อเนื่อง*” ใช้เรียกภาพวาดสีเดียวที่มีน้ำหนักอ่อนแก่ลดหลั่นกัน สำหรับ “*ภาพระบายสี*” จะประกอบด้วยสีต่างๆ มากมายหลายสี โดยการเขียนหรือระบายสีด้วยกรรมวิธีหรือเทคนิคต่างๆ กันไป

ภาพวาดอาจเป็นภาพที่วาดในมุมมองและรายละเอียดเหมือนกับภาพถ่ายได้ และยังสามารถวาดในมุมที่ภาพถ่ายอาจทำไม่ได้อีกด้วย ภาพวาดจึงเป็นภาพอีกชนิดหนึ่งที่ใช้เป็นภาพประกอบได้อย่างดี

4. ภาพพิมพ์

ภาพพิมพ์ในที่นี้หมายถึงภาพที่ผ่านการพิมพ์มาแล้ว มีทั้งชนิดที่พิมพ์เป็นภาพลายเส้นและพิมพ์เป็นภาพเม็ดสกรีน ภาพทั้งสองประเภทนี้สามารถนำมาพิมพ์ซ้ำได้ ถ้าเป็นภาพลายเส้นจะได้คุณภาพใกล้เคียงของเดิม แต่ภาพที่เป็นเม็ดสกรีนรายละเอียดอาจหายไปบ้าง

5. ภาพดิจิตอล

ภาพดิจิตอลหมายถึงภาพที่ผ่านกระบวนการจัดการโดยคอมพิวเตอร์มาแล้ว ด้วยพัฒนาการของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในปัจจุบัน ทำให้ภาพทุกชนิดที่จะเข้าสู่ระบบการพิมพ์ต้องผ่านกระบวนการแปลงรูปภาพนั้นให้เป็นภาพดิจิตอลเสียก่อน เช่น การกราดภาพ (scan) การถ่ายภาพด้วยกล้องดิจิตอล และการสร้างภาพขึ้นใหม่ด้วยคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ภาพที่ 4.1 ภาพประกอบแต่ละประเภทมีภาพลักษณะแตกต่างกันไป ควรเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสิ่งพิมพ์

แจน วี ไวท์ (White.J.V., 1990 : 4-53) เขียนหนังสือชื่อ “กราฟิกไอดีโน้ตบุ๊ก” (Graphic Idea Notebook) กล่าวถึงการสร้างงานกราฟิกชนิดต่างๆ เพื่อใช้ในสิ่งพิมพ์ อาทิ ภาพประกอบ ตัวพิมพ์ ตัวเลข แผนที่ กราฟ เครื่องหมาย และสัญลักษณ์

ส่วนของภาพประกอบนั้น แจน วี ไวท์ เสนอข้อความที่น่าสนใจเกี่ยวกับการตกแต่งภาพประกอบพร้อมทั้งการนำไปใช้ พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

การสร้างจุดเด่นให้ภาพประกอบ

การสร้างสรรคภาพประกอบให้มีสีสันจุดจาดสะดุดตา เป็นวิธีการที่ดีสำหรับการสร้างความน่าสนใจให้กับสิ่งพิมพ์ แต่มีสิ่งที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้นคือการสื่อความหมายเรื่องราวไปยังผู้อ่าน ภาพประกอบที่ดูน่าสนใจเหล่านั้นจะหมดความหมายไปในเวลาอันรวดเร็วถ้ามันไม่ได้ช่วยอธิบายอะไรเพิ่มเติม ผู้อ่านก็จะละความสนใจจากสิ่งพิมพ์ชิ้นนั้นไปยังจุดหมายอื่นที่น่าสนใจมากกว่า

การออกแบบภาพประกอบให้ผสมผสานเข้าไปในสิ่งพิมพ์แล้วทำให้งานพิมพ์มีจุดเด่นที่น่าสนใจแบบคงทนถาวรมีวิธีการดังต่อไปนี้

1. ใช้ภาพบุคคลที่มีชื่อเสียง

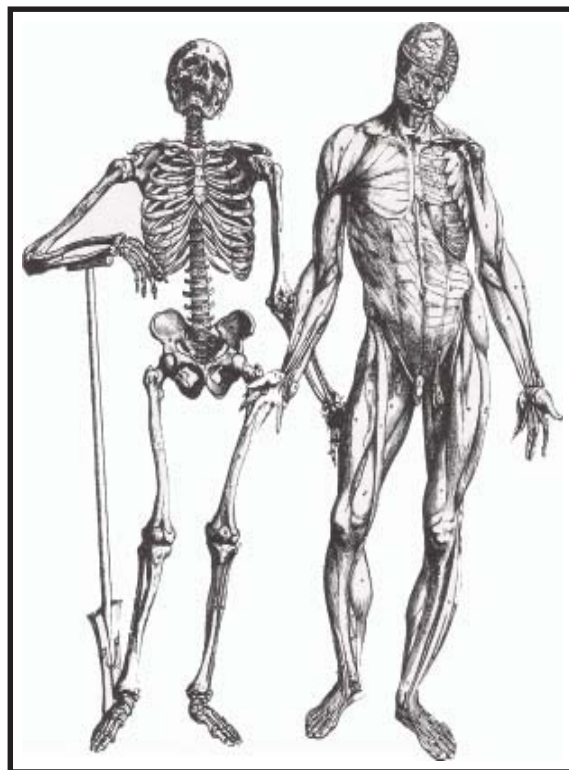
ใช้ภาพบุคคลที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักน่าเคารพนับถือ มาสร้างจุดดึงดูดให้กับสิ่งพิมพ์ เช่น ภาพ นายสนธิ ลิ้มทองกุล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร พลตรี จำลอง ศรีเมือง พร้อมทั้งเสนอรายละเอียดความคิดให้อยู่ภายในสัญลักษณ์ที่โดดเด่น เช่น อัศวินขี่ม้าขาว เครื่องหมายคำพูดที่ใหญ่เกินจริง หรือกรอบที่มีรูปร่างแปลกตา

ภาพที่ 4.2 การสร้างจุดเด่นโดยใช้ภาพบุคคลที่มีชื่อเสียงประกอบตัวพิมพ์และสัญลักษณ์กราฟิก

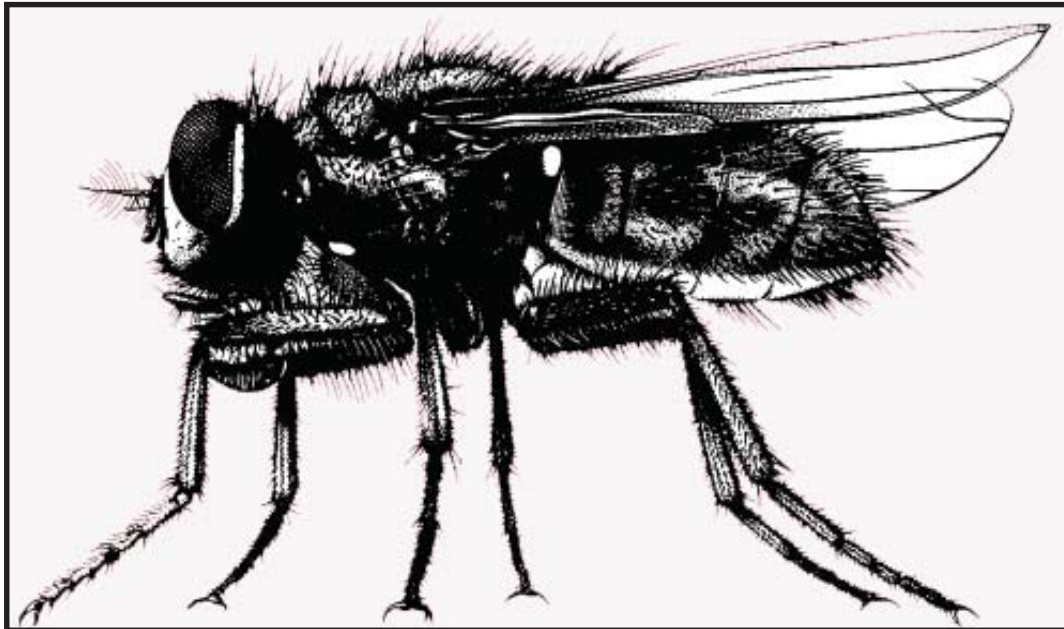
2. ใช้ภาพที่น่าสะพรึงกลัวจริงและใหญ่เกินจริง

ภาพโครงกระดูกคือสัญลักษณ์ของความตาย หรือภาพกล้ามเนื้อที่เน้นจนชัดทุกชิ้นส่วนจนทำให้เกิดความรู้สึกน่ากลัว

ภาพที่ 4.3 ภาพโครงกระดูกหรือภาพกล้ามเนื้อที่เน้นจนชัดทุกชิ้นส่วน จนทำให้เกิดความรู้สึกน่ากลัว
ที่มา (White. 2523 : 7)

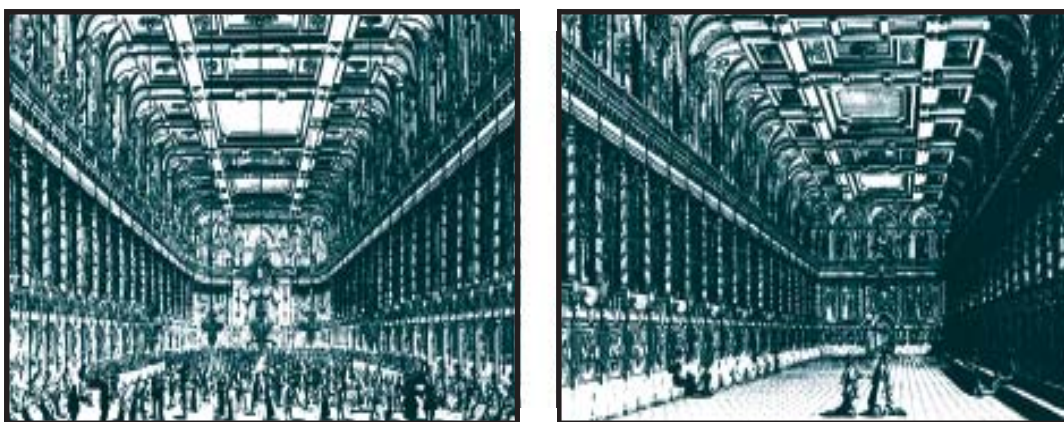
ถ้าขยายภาพแมลงวันตัวเล็กๆให้ใหญ่โตมโหฬารเกินความเป็นจริงจนเห็นเส้นขนขยุกขยิกหน้าขะเขยง ภาพแมลงวันก็จะเปลี่ยนไปเป็นนอสุรกายที่น่าสะพรึงกลัวได้ไม่ยาก

ภาพที่ 4.4 ภาพแมลงวันตัวเล็กๆ เมื่อขยายใหญ่เกินจริง ก็กลายเป็นนอสุรกายที่น่ากลัวได้
ที่มา (White J.V., 2523 : 6)

3. ลดรายละเอียดของภาพ

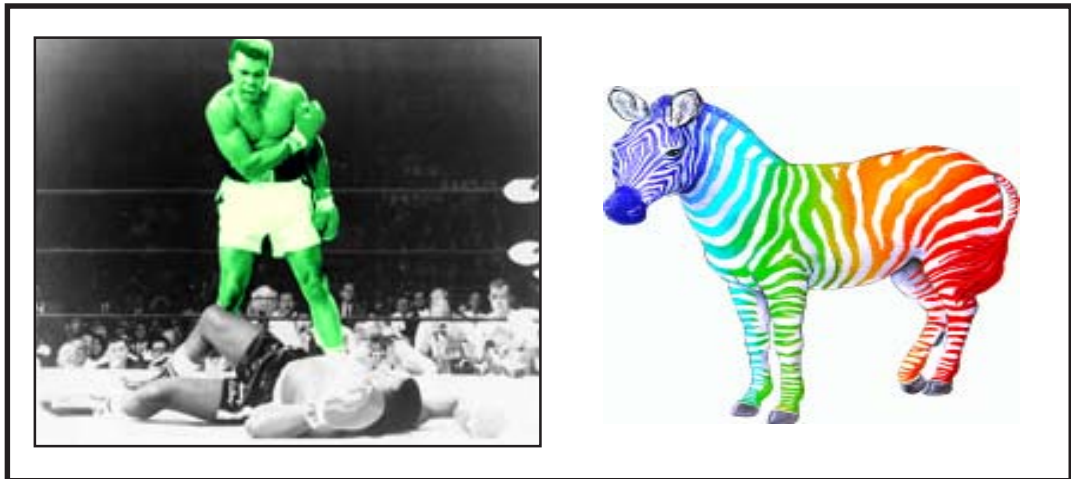
ตัดรายละเอียดส่วนเกินอื่นๆออก เหลือไว้เท่าที่จำเป็นเพื่อเน้นให้ผู้อ่านทุ่มเทความสนใจไปยังจุดมุ่งหมายที่ต้องการ

ภาพที่ 4.5 ภาพที่มีรายละเอียดมากเกินไป ทำให้หาจุดเด่นไม่ได้
ที่มา White J.V., 2523 : 5

4. ใช้ภาพที่มีสีผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง

ถ้าสิ่งพิมพ์นั้นมีการพิมพ์สดสี การสร้างภาพประกอบให้มีสีสันผิดเพี้ยนหรือแปลกตาออกไปก็เป็นเรื่องไม่ยาก คอมพิวเตอร์สามารถช่วยตกแต่งภาพให้มีสีผิดเพี้ยนไปจากธรรมชาติได้ ดังเช่นคนตัวเขียวๆ หรือม้าลายสีรุ้ง เป็นต้น

ภาพที่ 4.6 ภาพประกอบสีสันทันแปลกตา ทำให้ภาพธรรมดาๆ กลายเป็นภาพที่น่าสนใจได้
ที่มา http://www.lowculture.com/archives/images/001ali_liston.jpg (14 /3/ 2548)

5. ใช้ภาพที่มีความแตกต่างกันอย่างคาดไม่ถึง

ภาพล้อเลียนแปลกแหวกแนว ไร้เหตุผล เหนือจริง มหัศจรรย์ ประหลาดใจ น่าตกใจ ซึ่งเป็นภาพที่คาดไม่ถึง ภาพต่างๆ เหล่านี้มักจะนำมาซึ่งความแปลก ก่อให้เกิดความสงสัยชวนให้น่าติดตามและน่าสนใจทั้งสิ้น

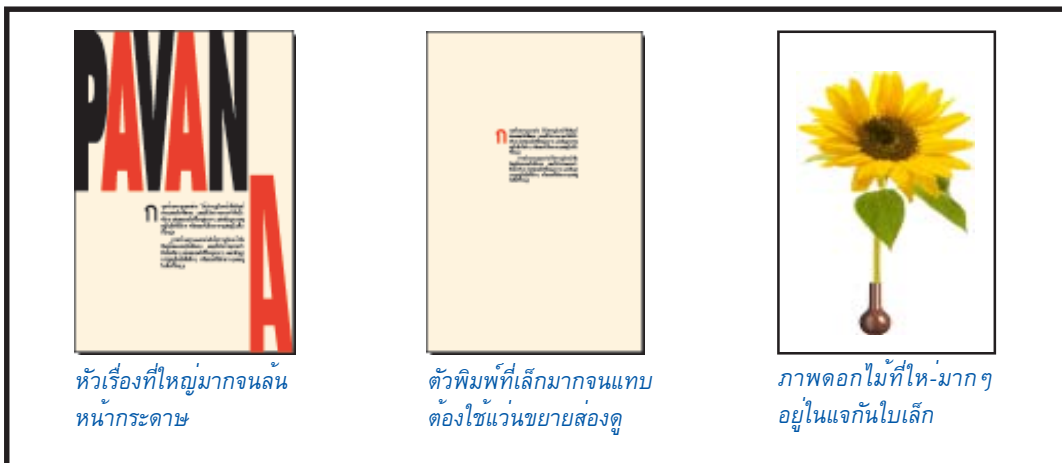
ภาพที่ 4.7 การรวมภาพสองภาพที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบเข้าไว้ด้วยกัน เป็นภาพที่ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้ในชีวิตจริง

ภาพที่ 4.8 นำเสนอภาพด้วยวิธีการอันไม่ปกติ เช่น ภาพทิวทัศน์ที่เป็นเส้นแสดงระดับชั้นความสูง

6. สร้างความแตกต่างให้ชัดเจน

การสร้างความแตกต่างให้ปรากฏในสิ่งพิมพ์ต้องแสดงให้เห็นและมั่นใจว่าต้องการกระทำสิ่งนั้นจริงๆ เช่น ทำของอะไรที่ใหญ่มากๆ แต่กลับถูกบรรจุอยู่ในพื้นที่เล็กๆ หรือของที่เล็กมากๆ แต่อยู่ในพื้นที่ใหญ่ๆ

หัวเรื่องที่ใหญ่มากจนล้นหน้ากระดาษ

ตัวพิมพ์ที่เล็กมากจนแทบต้องไขว่คว้าขยาส่องดู

ภาพดอกไม้ที่ใหญ่-มากๆ อยู่ในแจกันใบเล็ก

ภาพที่ 4.9 ภาพประกอบและตัวพิมพ์สามารถนำมาสร้างให้มีสัดส่วนต่างเน้นให้เกิดจุดสนใจได้

7. สร้างภาพให้นำสายตา

พื้นที่สีขาวรอบๆ รูปภาพคือพื้นที่ของคนอ่าน ส่วนเนื้อหาภายในรูปภาพเป็นพื้นที่ของบุคคลหรือวัตถุที่อยู่ในภาพนั้น จะต้องกำหนดขอบเขตสายตาของผู้อ่าน โดยทำการตัดแต่งส่วนสำคัญของภาพ ให้ดูเหมือนยื่นส่วนหนึ่งส่วนใดออกมาจากรูปภาพเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ด้านนอกและด้านในให้เป็นหนึ่งเดียวกัน

ภาพที่ 4.10 ทำการตัดแต่งส่วนสำคัญของภาพ ให้ดูเหมือนว่ามีส่วนหนึ่งส่วนใดยื่นออกมานอกภาพ เพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ด้านนอกและด้านในให้เป็นส่วนเดียวกัน

ภาพที่ 4.11 บริเวณที่เป็นภาพวาดนี้จะเป็นจุดสนใจที่ไม่มีใครจะมองข้ามไปได้

ภาพที่ 4.12 ใช้เส้นนำสายตากำหนดมุมมองที่ไม่ธรรมดา กำหนดให้ผู้อ่านมองไปยังจุดหมายที่ต้องการที่มา <http://thisisthelife.com/photos/experiences/large-state-building.jpg> (25/4/2549)

ภาพที่ 4.13 ใช้ภาพเหตุการณ์ที่น่าตกใจน่าสะพรึงกลัว เพื่อให้ผู้อ่านจับจ้องไปที่เหตุการณ์โดยไม่จำเป็นต้องเห็นหน้าคน

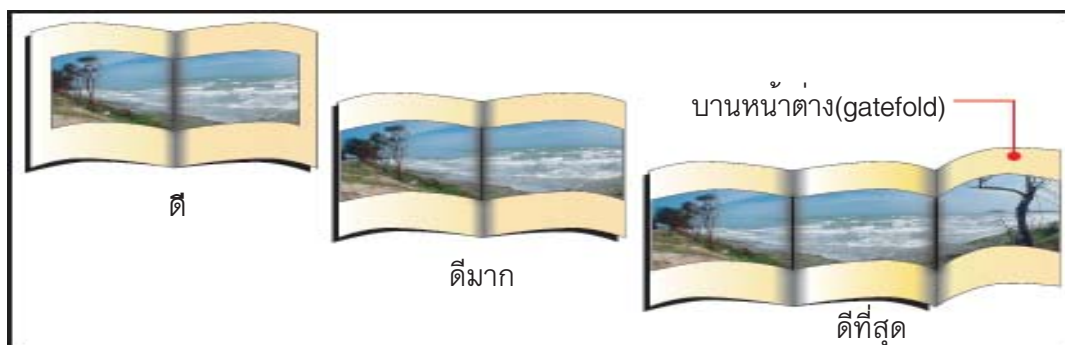
8. สร้างภาพมุมกว้างเพื่อขยายเขตการรับรู้

นำเสนอภาพมุมกว้างมากๆ เป็นลักษณะของภาพแบบพาโนรามา (panorama) เพื่อเป็นการขยายการรับรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.14 ลักษณะภาพแบบพาโนรามา มองเห็นเป็นภาพมุมกว้าง 180 องศา
ที่มา <http://tourthai.com/gallery/images023/Untitled-Stitched-23.jpg> (25/4/2548)

การนำเสนอภาพพาโนรามา ควรจะขยายให้อยู่บนหน้าสิ่งพิมพ์ทั้ง 2 หน้า ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นก็ควรขยายให้เป็นภาพเต็มหน้าแล้วตัดตกทั้ง 2 ด้าน หรือจะให้น่าสนใจยิ่งขึ้นไปอีกก็สามารถขยายหน้าเพิ่มให้ต่อเนื่องออกไปเป็นหน้าที่ 3 ในลักษณะของบานหน้าต่าง (gatefold) เปิด-ปิดได้

ภาพที่ 4.15 ลักษณะการใช้ภาพพาโนรามาเพื่อขยายการรับรู้

การตกแต่งภาพเพื่อใช้กับสิ่งพิมพ์

โดยธรรมชาติแล้วตัวอักษรเป็นวรรณกรรมมีหน้าที่สร้างจินตนาการให้กับผู้อ่าน ส่วนภาพประกอบเป็นตัวสร้างภาพ เพื่อเสริมให้จินตนาการนั้นให้ปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้น การตกแต่งภาพประกอบให้แปลกออกไปจากปกติธรรมดาจะทำให้สิ่งพิมพ์นั้นน่าดูยิ่งขึ้น

ภาพประกอบที่นำมาใช้ในสิ่งพิมพ์นั้น เบื้องต้นจะถือว่าเป็นวัสดุที่ยังไม่แปรรูป เมื่อจะนำไปใช้จึงต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือตกแต่งรูปนั้นๆ เพื่อให้มันแสดงคุณค่าที่แท้จริงออกมา นักออกแบบสิ่งพิมพ์และผู้ที่กำลังจะทำการตกแต่งภาพประกอบ สิ่งพิมพ์จะต้องมีความกล้าที่จะกระทำในสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้

1. การทำภาพเนกาทีฟ

ภาพโดยทั่วไปเป็นภาพโพสิทีฟ(positive) ผู้ชมจะตัดสินความงามด้วย แสง สี และรายละเอียดในความเหมือนจริงของภาพนั้นๆ ในทางกลับกันถ้าเปลี่ยนการนำเสนอภาพ เป็นรูปแบบ ภาพเนกาทีฟ(negative) ความรู้สึกของผู้ชมจะเปลี่ยนไปทันที สิ่งที่ได้รับคือ ความรู้สึกแปลก ลึกลับ น่าสะพรึงกลัว อึดอัด ไม่สบายใจที่ได้พบเห็น แต่ก็ก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการนำเสนอภาพให้น่าสนใจด้วยความแตกต่างจากปกติ

ภาพที่ 4.16 ระหว่างภาพโพสิทีฟและภาพเนกาทีฟ มีความแตกต่างกันในด้านภาพลักษณะชัดเจน

2. การพลิกภาพ

การพลิกกลับภาพจากซ้ายไปขวาในลักษณะภาพมายาของกระจกเงา ทำให้เกิดความรู้สึกต่อเนื่องแบบตรงกันข้าม หรืออาจกลับหัวลงล่างแสดงออกคล้ายกับภาพที่สะท้อนบนผิวน้ำ จะทำให้เกิดความรู้สึกแปลกไปอีกแบบหนึ่ง

ภาพที่ 4.17 คอมพิวเตอร์ช่วยในงานพลิกภาพจากซ้ายไปขวาจากบนลงล่าง สลับสีเปลี่ยนไปมาได้ง่ายและสะดวกรวดเร็ว

3. การแทรกภาพ

การแทรกภาพอีกภาพหนึ่งลงไปใ้ในภาพหลัก และถ้าเนื้อหาของภาพทั้งสองนั้นทำงานร่วมกันได้อย่างผสมผสาน ก็จะได้ภาพที่มีความหมายสมบูรณ์ขึ้น การใช้ภาพสี่ปะทับไปบนภาพขาว-ดำ จะทำให้ภาพสีภาพนั้นเป็นจุดรวมแห่งความน่าสนใจ

ภาพที่ 4.18 การแทรกภาพอีกภาพหนึ่งลงไปใ้ในภาพหลัก ทำให้การสื่อความหมายสมบูรณ์และดูดีขึ้น

4. การซ้อนภาพ

การซ้อนภาพให้มุมทับเหลื่อมกัน แสดงถึงความสัมพันธ์ภายในของภาพนั้นๆ โดยทำภาพที่อยู่ด้านบนให้เป็นภาพสีเข้ม ภาพที่อยู่ถัดไปสีค่อยๆจางลงเรื่อยๆ หรืออาจเป็นภาพลายเส้นก็ได้

ภาพที่ 4.19 ภาพที่ซ้อนทับเหลื่อมกัน ดูมีระยะหน้าหลัง แสดงถึงความสัมพันธ์แบบต่อเนื่อง

5. การทำขอบภาพ

ขอบภาพแบบตรงๆสี่เหลี่ยมผืนผ้าที่มีมาแต่อดีต มีใช้กันอยู่มากมายคุณตาจนทำให้คิดว่าเป็นหนทางเดียวที่จะตกแต่งขอบภาพประกอบ เพื่อนำมาใช้กับสิ่งพิมพ์ แต่ความจริงแล้วการตกแต่งขอบภาพยังมีวิธีอีกหลายวิธีที่แตกต่างออกไป เช่น ขอบนอกนุ่มนวลแล้วค่อยๆจางหายไป ให้ความรู้สึกเกี่ยวกับจินตนาการถึงความฝัน เป็นความรู้สึกแบบชั่วคราวไม่แน่นอน ขอบภาพที่มีรูปทรงอิสระส่งผลให้เกิดความรู้สึกหลากหลายบนหน้ากระดาษและบริเวณว่างแบบเปิดที่ดูน่าสนใจ ขอบภาพแบบแบนเรียบ 2 มิติ รูปแบบออปอาร์ต(optical art) ทำให้เกิดภาพลวงตาเห็นภาพประกอบอยู่ลึกลงไป ทำให้ดูเหมือนมองลอดผ่านรูแคบๆ แบบมองลอดรูกุญแจ ขอบภาพที่ทำให้ดูเหมือนขอบหน้าต่าง ดูราวกับว่ามองทะลุออกไปจากตัวอาคารเห็นทิวทัศน์ด้านนอก วงกรอบด้านบนทำเป็นสีเข้มด้านล่างให้เป็นสีอ่อนจะดูน่าสนใจยิ่งขึ้น ขอบภาพแบบผสมผสานระหว่างส่วนที่มีเส้นขอบชัดเจนกับภาพส่วนที่เป็นภาพเจาะกรู(die cut) เนื้อหาส่วนใหญ่อยู่ในกรอบภาพส่วนที่ยื่นออกมามีลักษณะเป็นภาพเป็นส่วนน้อย เพื่อเป็นการเน้นและนำสายตา

ภาพที่ 4.20 การตกแต่งภาพด้วยการสร้างสรรค์ขอบภาพให้ดูแปลกตา ทำได้หลากหลายรูปแบบ

6. การตัดขอบภาพ

ตัดขอบภาพตามแบบรูปทรงเรขาคณิต เช่น ลูกบาศก์หรือรูปทรงกระบอก แล้วเน้นเส้นขอบให้ดูชัดเจน เป็นการสร้างสรรค์ภาพให้เกิดการลงตามีมิติ สามารถเปลี่ยนรูปภาพธรรมดาทั่วไปให้กลายเป็นภาพประทับใจได้

ภาพที่ 4.21 เมื่อเปลี่ยนภาพให้อยู่ในกรอบของรูปทรงสามมิติ ภาพธรรมดาๆก็มีความน่าสนใจมากขึ้น

7. การจำลองรูปภาพ

เป็นการตกแต่งภาพให้ดูเป็นรูปภาพอีกทีหนึ่ง ซึ่งทำได้หลายวิธี เช่น ทำขอบให้เป็นรอยตัดซิกแซกแบบรูปถ่ายสมัยโบราณแล้วรองเงาใต้พื้นภาพ(drop shadow) เพื่อให้ภาพลอยเด่นขึ้นมา หรือฉีกขอบภาพให้ดูเหมือนภาพที่ชำรุด พับมุม หรือทำมุมพิเศษ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนแสดงถึงการทำให้รูปภาพเป็นรูปภาพได้อีกครั้งหนึ่ง

ภาพที่ 4.22 จากภาพถ่ายปกติ ถูกตกแต่งจนกลายเป็นภาพอีกครั้งหนึ่ง สื่อถึงภาพลักษณะของอดีต เน้นให้ภาพดูยิ่งเก่าและซิงซังมากขึ้น

8. การทำภาพให้แตกกระจาย

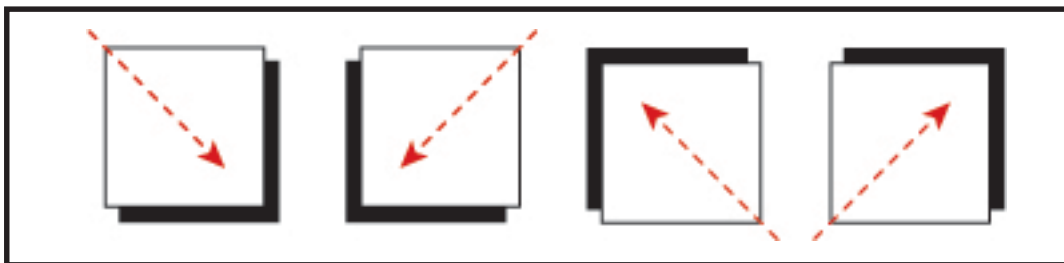
การทำภาพให้ดูเหมือนแผ่นกระจกที่ถูกทุบทำลาย จนแตกเป็นริ้วรอยแหลมคม ทำให้ภาพดูดูร้ายและน่าเกรงขามมากยิ่งขึ้น

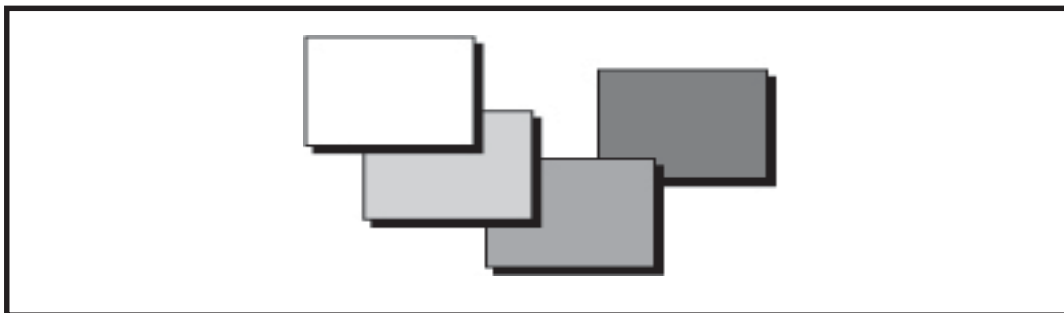
ภาพที่ 4.23 ภาพแผ่นกระจกที่แตกเป็นริ้วรอยดูแหลมคม ทำให้ปลากลามดูร้ายยิ่งขึ้น

9. การรองเงาใต้ภาพ

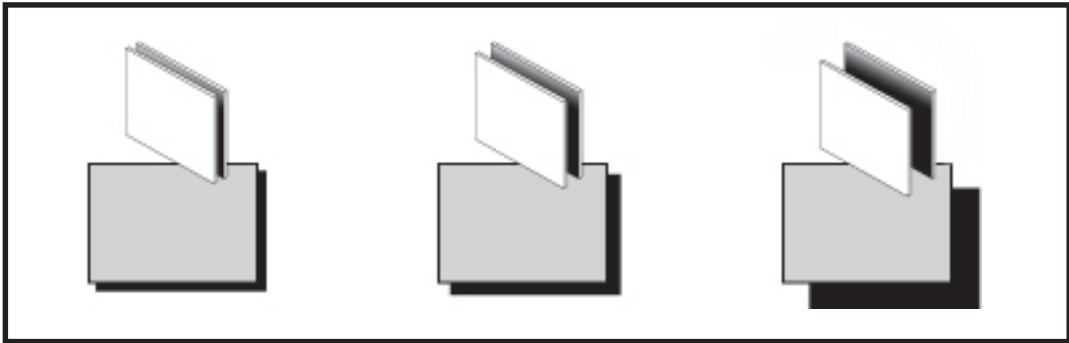
การเพิ่มเงาที่พื้นหลังของภาพ เป็นวิธีที่ง่ายและเสียเวลาน้อย แต่ให้ผลคุ้มค่าที่สำคัญของการใช้เงาก็คือต้องพิถีพิถันในเรื่องทิศทางของแสง

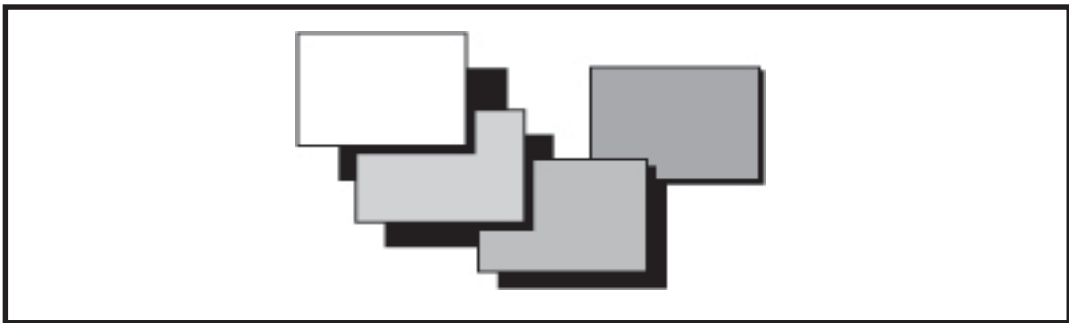
ภาพที่ 4.24 โดยทั่วไปนิยมให้จุดกำเนิดแสงอยู่ที่ 45 องศาจากมุมบนด้านซ้าย แต่ก็ไม่ใช่ข้อกำหนดที่ตายตัว สามารถเปลี่ยนจุดกำเนิดแสงได้ แต่ให้คงทิศทางของแสงไว้ที่ 45 องศา

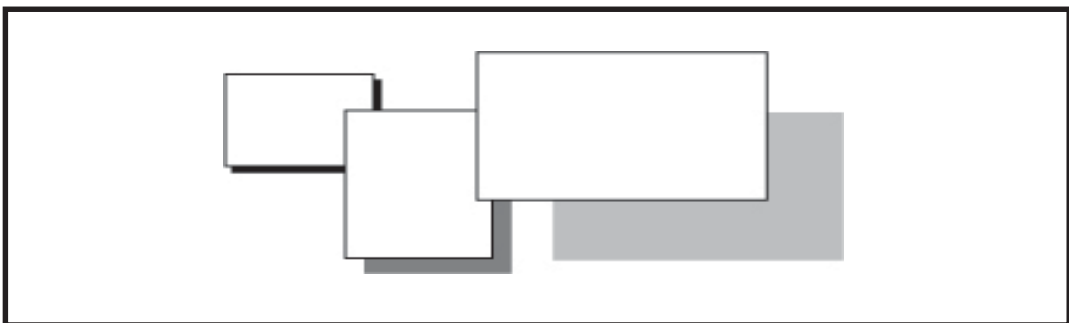
ภาพที่ 4.25 ในการวางภาพซ้อนทับเหลื่อมกัน จะตกแต่งให้เห็นด้วยเงาที่มีความกว้างเท่าๆกันโดยไม่เจาะจงว่าเงานั้นจะทาบลงบนพื้นหลังหรือบนรูปที่มันทอดทับอยู่

ภาพที่ 4.26 ระยะห่างของเงาให้กำหนดได้ตามที่เห็นสมควร พิจารณาดูว่าห่างเท่าไรจึงจะ “ดูดี” ในความเป็นจริงระยะห่างของเงาจะขึ้นอยู่กับช่องว่างระหว่างวัตถุเป้าหมายกับฉากหลัง

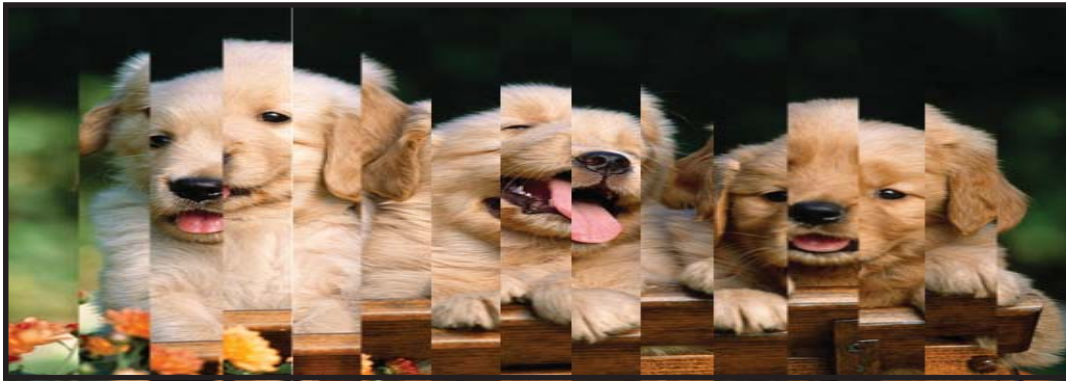
ภาพที่ 4.27 ความกว้างของเงาที่ถูกต้องจะเปลี่ยนไปตามความสัมพันธ์ของระยะทางจากพื้นหลัง และระยะห่างของเงาแต่ละอัน จึงต้องพิจารณาความกว้างให้เหมาะสม ระบายที่ลอยอยู่ใกล้พื้นหลังเงาจะแคบ อันที่ห่างสูงขึ้นมาเงาก็จะกว้างขึ้นเรื่อยๆ ตามระยะทาง

ภาพที่ 4.28 ความเข้มเงาจะเปลี่ยนไปตามความกว้าง เงาแคบสีจะเข้ม เงาที่กว้างสีจะซีดจางกว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะระยะห่างวัตถุเป้าหมายกับฉากหลังแตกต่างกัน

10. การเห็นภาพให้เกิดจุดเด่น

ภาพธรรมดาๆที่ไม่มีจุดเด่นอะไรที่น่าสนใจ ทำหน้าที่ได้อย่างเดียวคือการเป็นฉากหลัง แต่เมื่อจำเป็นต้องนำมาใช้ในสิ่งพิมพ์เพื่อบอกเล่าเนื้อหาบางอย่าง จำเป็นต้องนำมาตกแต่งให้เกิดจุดเด่นขึ้นมาให้ได้ อาจทำได้หลายวิธี ดังเช่นภาพที่ 4.29 - 4.32

ภาพที่ 4.29 ตัดภาพออกเป็นเส้นยาวๆ แล้วนำมาต่อกันใหม่ให้ยกเยื้องแบบไม่ต้องเสมอกัน

ภาพที่ 4.30 ตัดภาพให้เป็นวงกลมที่มีจุดศูนย์กลางเดียวกัน แล้วปะกลับลงไปอีกครั้ง แต่ให้แนวภาพเคลื่อนไปจากเดิม ให้เหลื่อมกันไปทีละวงๆ ช่วยเน้นให้เกิดการเคลื่อนไหวน่าดูยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.31 สร้างสัญลักษณ์กราฟิกชี้หรือล้อมรอบไปที่จุดสนใจ เพื่อเน้นให้เกิดความน่าสนใจ

ภาพที่ 4.32 ลดหรือเพิ่มค่าน้ำหนักของภาพรอบๆบริเวณจุดสนใจ เพื่อให้เกิดความแตกต่างที่ชัดเจน

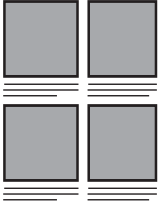
การจัดกลุ่มเชื่อมโยงภาพประกอบ

การจัดกลุ่มภาพประกอบเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อความหมายด้วยภาพ ยิ่งไปกว่านั้นวิธีการเชื่อมโยงภาพประกอบยังช่วยส่งเสริมให้เข้าใจเนื้อหาเรื่องราวได้ง่ายขึ้น อีกทั้งยังเพิ่มความน่าสนใจให้กับสิ่งพิมพ์อีกด้วย การจัดกลุ่มภาพหรือกราฟิกหลายๆชิ้นเข้าด้วยกันอย่างมีระบบจะทำให้งานดูมีคุณค่ามากกว่าที่คิด

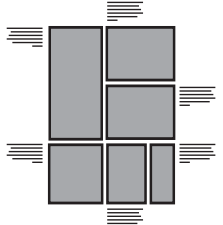
-แบบนี้เป็นการจัดกลุ่มที่ดูแล้วเป็นแบบหลวมๆ ไม่หนักแน่นเหมือนการจับมือที่แตะกันไว้เฉยๆ เท่านั้น

-แบบนี้ดูดี มีความกระชับและเป็นกลุ่มก้อนมากขึ้นแต่ยังไม่หนักแน่นพอถ้าเปรียบเทียบกับการสัมผัสมือน่าจะเรียกได้ว่าเป็นการกุมมือมากกว่า

-แบบนี้จะดูหนักแน่นมั่นคงที่สุด มีความแข็งแกร่งชัดเจนเปิดเผยและตรงไปตรงมาในการจัดกลุ่ม ดังนั้นการจัดกลุ่มภาพเพื่อการออกแบบงานพิมพ์ ต้องให้บังเกิดผลในลักษณะนี้ให้มากที่สุด

ภาพที่ 4.33 การจัดกลุ่มภาพประกอบสิ่งพิมพ์เปรียบเทียบได้ตั้งการจับมือ 3 แบบ

1. การจัดกลุ่มภาพโดยใช้พื้นหลัง

กลุ่มภาพที่วางอยู่บนพื้นหลังอันเดียวกัน เช่น สีเดียวกันหรือลวดลายเดียวกัน พื้นหลังนั้นจะทำหน้าที่เชื่อมโยงส่วนต่างๆ ให้รวมเป็นหนึ่งเดียว และจะได้ผลดีสูงสุดถ้าพื้นหลังนั้นมีความหมายสอดคล้องกับภาพ

ภาพที่ 4.34 พื้นหลังที่มีเรื่องราวหรือลวดลายเดียวกัน ช่วยจัดกลุ่มภาพให้มีเอกภาพน่าสนใจมากขึ้น

2. การจับกลุ่มภาพโดยใช้ภาพกราฟิก

ภาพกราฟิกอื่นๆ แม้ว่าจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาพมากนัก เมื่อเพิ่มเติมลงไปในแต่ละภาพ อาจกลับกลายเป็นตัวเชื่อมที่ดีได้ เช่น มือ คลิปหนีบ เข็มหมุด เป็นต้น

ภาพที่ 4.35 ภาพกราฟิกที่เหมือนกันเมื่อประดับลงในภาพ จะสร้างความย่ำซ้ำแสดงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นกลุ่มเดียวกัน

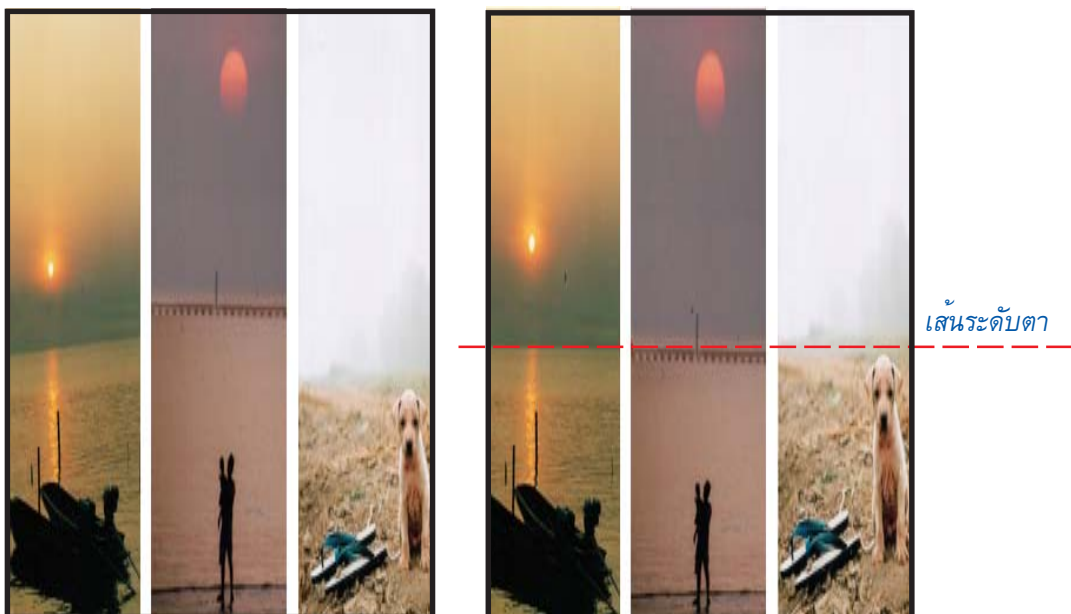
3. การจัดกลุ่มภาพโดยใช้สัดส่วนเดียวกัน

ภาพที่ตกแต่งให้มีสัดส่วนแปลกไปจากธรรมดา อาจจะกว้างหรือสูงมากกว่าปกติแต่ต้องให้ทุกภาพอยู่ในสัดส่วนเดียวกัน

ในกรณีที่ภาพทั้งหลายเรียงตัวกันในแนวนิ่ง ควรตกแต่งสัดส่วนของภาพเพื่อให้เส้นระดับตา(horizontal line) เรียงตัวอยู่ในระดับเดียวกัน จะทำให้ภาพทั้งหมดดูกลมกลืนและเป็นหนึ่งเดียวกันยิ่งขึ้น

ภาพที่ 4.36 การจัดกลุ่มภาพด้วยการใช้ภาพที่มีสัดส่วนแปลกไปจากธรรมดาเหมือนกัน

ภาพที่ 4.37 ภาพในแนวนิ่งเมื่อนำมาจัดรวมกัน ควรจัดให้เส้นระดับตาอยู่ในแนวเดียวกัน

4 . การจัดกลุ่มภาพโดยการปรับภาพให้เอียงทำมุมมองศาเดียวกัน

ปรับขอบภาพให้เอียงทำมุมในองศาเดียวกัน จะทำให้ภาพดูสัมพันธ์กันโดยอัตโนมัติและมีพลังมากกว่าการเรียงแบบไร้อิศทาง

ภาพที่ 4.38 การจัดกลุ่มภาพตามแนวตั้งด้วยการเอียงทำมุมองศาเดียวกันเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ดี

5 . การจัดกลุ่มภาพโดยการเจาะกรู

เจาะกรูบางส่วนของภาพๆหนึ่ง แล้วซ้อนทับส่วนที่เจาะกรูลงไปบนบางส่วนของอีกภาพหนึ่ง เป็นการเสนอเรื่องราวแบบต่อเนื่องทำให้ทั้งสองภาพกลายเป็นเรื่องเดียวกัน

ภาพที่ 4.39 เจาะกรูบางส่วนของภาพแรก แล้วทำให้ส่วนที่ยื่นนั้นวางทับไปบนอีกภาพหนึ่ง จะทำให้ภาพทั้งสองกลายเป็นเรื่องเดียวกันได้

สรุป

ภาพประกอบมีความสำคัญต่องานพิมพ์ เพราะภาพประกอบสามารถอธิบายสิ่งที่เข้าใจยากหรือสิ่งที่เป็นามธรรมให้ออกมาเป็นภาพแห่งความจริงได้ การออกแบบภาพประกอบสิ่งพิมพ์มีพัฒนาการมาโดยตลอด ทั้งด้านการนำเสนอและเทคนิควิธีการ ดังนั้นนักออกแบบสิ่งพิมพ์ควรให้ความสนใจในเรื่องการสร้างภาพประกอบในหลายๆด้าน เช่น การสร้างจุดเด่นให้ภาพประกอบ การตกแต่งภาพเพื่อใช้กับสิ่งพิมพ์ และจัดกลุ่มเชื่อมโยงภาพเพื่อให้ได้ผลงาน ที่ดีมีประสิทธิภาพ

ข้อควรจำ

1. ภาพประกอบสิ่งพิมพ์หมายถึง ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพกราฟิก และรูปทรงเรขาคณิตทุกชนิด
2. ภาพประกอบช่วยให้สิ่งพิมพ์ช่วยสร้างเสริมความเข้าใจ ใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงหรือแสดงเหตุการณ์ และยังใช้ตกแต่งสิ่งพิมพ์ให้ดูสวยงามน่าสนใจ
3. ภาพประกอบแบ่งตามสื่อที่ใช้ผลิต ประกอบด้วย ภาพถ่าย ภาพวาดลายเส้น ภาพวาดน้ำหนักรีสต่อเนือง ภาพวาดระบายสี ภาพพิมพ์ และภาพดิจิทัล
4. การทำภาพประกอบให้มีจุดเด่นน่าสนใจทำได้โดย ใช้ภาพบุคคลที่มีชื่อเสียง ใช้ภาพที่น่าสพรึงกลัวหรือภาพที่ใหญ่เกินจริง ลดรายละเอียดปลีกย่อยของภาพ แต่งภาพให้มีสีผิดแปลกไป ใช้ภาพที่ขัดแย้งกันแบบคาดไม่ถึง สร้างความแตกต่างให้ชัดเจน สร้างภาพนำสายตา และการใช้ภาพมุมกว้าง
5. การตกแต่งภาพประกอบให้น่าดูมีวิธีการดังนี้คือ ทำภาพเนกาทีฟ การพลิกภาพ การแทรกภาพ การซ้อนภาพ การทำขอบภาพ การตัดขอบภาพ การจำลองรูปภาพ การทำภาพให้แตก การรองเงา และการเน้นภาพให้เกิดจุดเด่น
6. การจัดกลุ่มภาพมีวิธีการดังนี้คือ ใช้พื้นหลังร่วมกัน ใช้ภาพกราฟิกภาพเดียวกัน ใช้สัดส่วนขนาดเดียวกัน และการใช้ภาพเจาะกรูซ้อนภาพ